

นวัตกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาอีสาน Innovation Promoting the Learning of E-Saan Wisdom

นางนัยิกา เดิดขุนทด และ นายสมโภช พิมพ์พงษ์ตัน
สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บทคัดย่อ

สังคมโลกปัจจุบันเป็นสังคมฐานความรู้ ห้องสมุดยุคใหม่ต้องเปลี่ยนบทบาทเป็นศูนย์การเรียนรู้ที่สามารถทำให้ผู้รับบริการเข้าถึงสารสนเทศและความรู้ได้ทุกรูปแบบ ส่งผลให้บทบาทของบรรณารักษ์ต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย โดยมุ่งเน้นบทบาทการเป็นเพื่อนคู่คิดทางความรู้ ด้วยการจัดการความรู้ให้ผู้รับบริการได้เข้าถึงความรู้ตามที่ต้องการ

ภูมิปัญญาอีสานจัดเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นวัฒนธรรมชาวบ้านที่ยังรักษาลักษณะเดิมและมีความสำคัญยิ่งต่อสังคมไทยที่ควรอนุรักษ์สืบสานไว้ มุมอีสานสนเทศ สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัย ขอนแก่น ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้มีการจัดการความรู้ภูมิปัญญาอีสาน ด้วยการสร้างฐานข้อมูลอีสานสนเทศ โดยใช้โปรแกรม KnowledgebasePublisher ซึ่งเป็นนวัตกรรมใหม่ เพื่อเผยแพร่และให้บริการ อันเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาอีสานเพื่อให้เกิดการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้นสืบไป

คำสำคัญ

นวัตกรรมห้องสมุด / ฐานข้อมูล / การส่งเสริมการเรียนรู้ / ภูมิปัญญาอีสาน / ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ABSTRACT

Global society is currently known as a knowledge-based society. Modern library has to change their role as the learning resources center enabling users to gain access to all formats of information and knowledge. This affects the change in librarian role, especially the one as knowledge partner. To achieve this, knowledge management has played an important role and been employed to help users gain access to their needed knowledge.

E-Saan wisdom, as the local wisdom, has long been rooted as the locals' culture. It has played a crucial role in Thai society and has been worth conserving. Realizing its importance, E-Saan Information Corner, the Instructional Resources Center, Khon Kaen University, so far, has made an E-Saan wisdom knowledge management to promote the learning and increasing use of information of E-Saan wisdom by creating E-Saan information database made by KnowledgebasePublisher program, an innovation of information distribution and service.

KEYWORDS

library innovation / database / learning promotion of local wisdom / E-Saan wisdom

บทนำ

สังคมโลกปัจจุบันเป็นสังคมฐานความรู้ ที่แข่งขันด้วยการสร้างนวัตกรรม เป็นปัจจัยหลักสำหรับนำมาใช้ขับเคลื่อนความอยู่ดีกินดีและความสุขของพลโลก ซึ่งการพัฒนานวัตกรรมต้องอาศัยความรู้ (วิจารณ์ พานิช, 2546: 74) ห้องสมุดยุคใหม่ต้องเปลี่ยนแนวคิดจากแนวคิดเดิมที่เน้นการเป็นเจ้าของทรัพยากรสารสนเทศ มาสู่แนวคิดใหม่คือเน้นการเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศ (Stueart, 1993) และปรับเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นศูนย์กลางในการจัดหา จัดเก็บ และให้บริการทรัพยากรสารสนเทศกลายเป็นศูนย์การเรียนรู้ (Learning Resources Centre) ที่ให้ความรู้ทุกรูปแบบแก่ผู้รับบริการ ส่งผลให้บทบาทของบรรณารักษ์ในห้องสมุดยุคใหม่ต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย จากการทำหน้าที่หลักในการจัดหา วิเคราะห์หมวดหมู่ทำรายการ และให้บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าทรัพยากรสารสนเทศ มาเป็นเพื่อนคู่คิดทางความรู้ (Knowledge Partner) ด้วยการจัดการความรู้ให้แก่ผู้รับบริการที่สามารถขอรับบริการได้ทุกรูปแบบ ทุกที่ และทุกเวลา ซึ่งเป็นบทบาทใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์

ภูมิปัญญาอีสานจัดเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ก่อกำเนิด สังคม ปรับเปลี่ยนตามเหตุปัจจัย อยู่ในจิตใจ ระบบคิด พฤติกรรม ความเคยชินและความสันตติจิตที่เรียกเป็นองค์รวมว่า วัฒนธรรมของชาวบ้าน ซึ่งได้รับการทดสอบในชีวิตจริง ผ่านกาลเวลา สถานการณ์ และบริบททางเศรษฐกิจ สังคมที่เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่เป็นนิจ ส่งผลให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหลายสิ่งหลายอย่างตกสมัยไปแล้ว แต่ก็ยังมีอีกหลายอย่างที่ยังคงอยู่หากแต่มีการปรับใช้ตามสถานการณ์แล้วองงามเติบโตต่อไป บางทีก็มีการผลิตซ้ำ หรือสร้างขึ้นใหม่เพื่อแก้ปัญหาในบริบทใหม่ในทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และการพิทักษ์รักษาสิ่งแวดล้อม ฯลฯ กล่าวโดยรวมว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีเกิดดับปรับเปลี่ยน เรียนรู้ใหม่ และองงามอยู่เสมอ เมื่อเป็นเช่นนี้การจัดการเพื่อนำเอาภูมิปัญญาที่คนในสังคมรู้และเข้าใจมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด จึงต้องมียุทธศาสตร์และอุปายหลายอย่างในความคิดและการกระทำที่แตกต่างจากความรู้ทั่วไป (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2546: (7)-(8)) โดยฐานคิดดังกล่าวนี้ เป็นปัญหาที่ท้าทายให้เราแสวงหาวิธีการจัดการที่เหมาะสม เพื่อนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้นสืบไป

มุขอีสานสนเทศ สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้มีการจัดการความรู้ภูมิปัญญาอีสาน ด้วยการพัฒนาฐานข้อมูลอีสานสนเทศ ให้ผู้รับบริการได้เข้าถึงภูมิปัญญาได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ซึ่งเป็นนวัตกรรมใหม่ในการส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาอีสานเพื่อส่งเสริมให้มีการนำภูมิปัญญามาใช้ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น ตามบทบาทของบรรณารักษ์ผู้ให้บริการข้อมูลท้องถิ่นที่ต้องเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ปัจจุบัน (นายกา เด็ดขุนทด, 2548: 63-74)

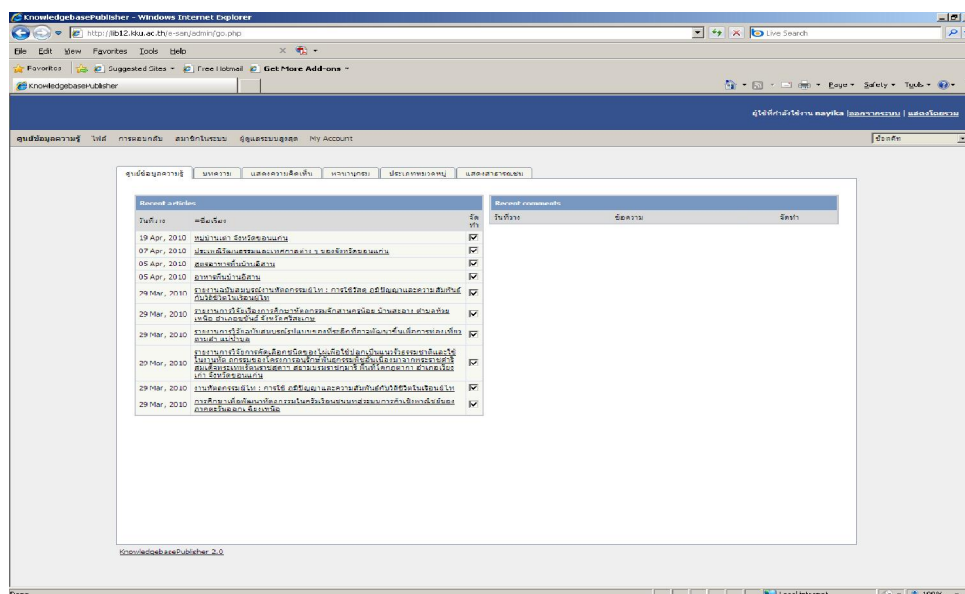
เนื้อหาที่จะกล่าวต่อไปในบทความนี้ กล่าวถึงขั้นตอนและวิธีการดำเนินการสร้างฐานข้อมูลอีสานสนเทศ โดยการนำโปรแกรม KnowledgebasePublisher มาประยุกต์ใช้งาน เพื่อนำเสนอบรรณารักษ์ที่ให้บริการข้อมูลท้องถิ่นได้นำไปใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป

การพัฒนาฐานข้อมูลอีสานสนเทศ

มูมอีสานสนเทศ สำนักวิทยบริการ ได้นำโปรแกรม KnowledgebasePublisher ซึ่งเป็นโปรแกรม ฟรีแวร์สำหรับสร้างฐานข้อมูลความรู้ และฐานข้อมูลคำถามที่พบบ่อย (Frequency Ask Question : FAQ) มาประยุกต์ใช้ในงานพัฒนาฐานข้อมูลอีสานสนเทศ เนื่องจากพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นโปรแกรมที่สามารถสร้างหมวดหมู่และรายการสารสนเทศได้ไม่จำกัด จัดการฐานข้อมูลง่าย ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน และสืบค้นได้สะดวกและรวดเร็ว

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ

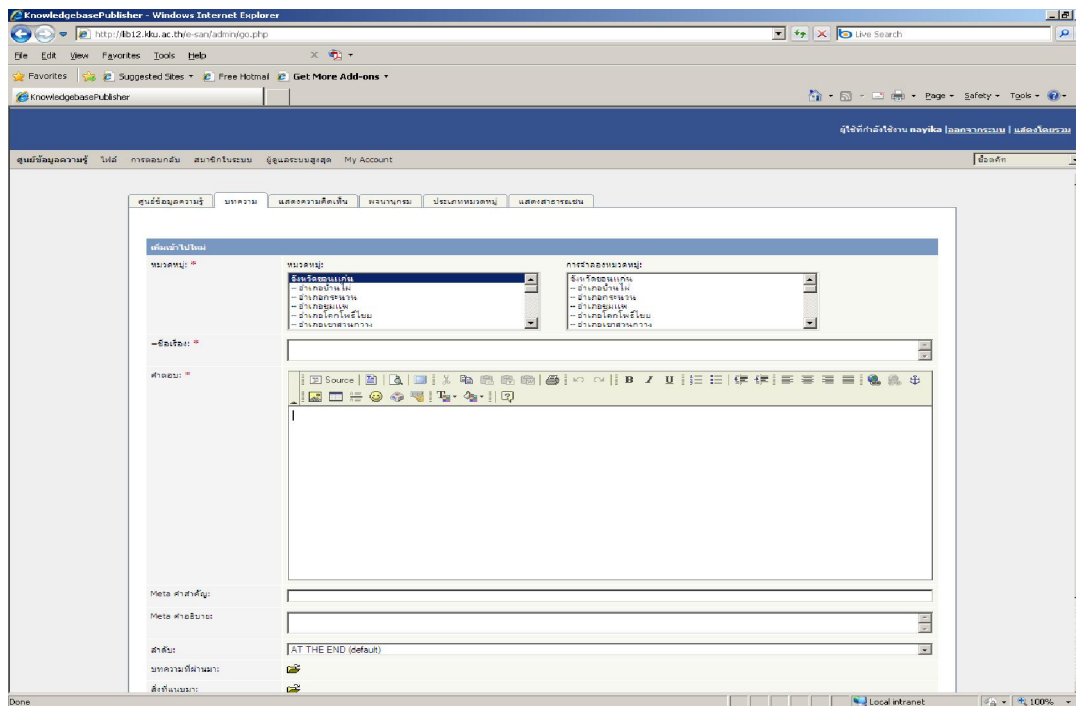
1. ผู้ปฏิบัติงานรวบรวมข้อมูล ศึกษาค้นคว้าจากทรัพยากรสารสนเทศภายในห้องสมุด เว็บไซต์ แหล่งสารสนเทศต่าง ๆ หรือเก็บรวบรวมข้อมูล/ความรู้จากภาคสนาม แล้วนำมาเรียบเรียง เขียนบทความขึ้นใหม่ โดยมีการอ้างอิงเอกสารหรือแหล่งที่มาของข้อมูลตามแบบ APA ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 หรือหากเรื่องใดไม่สามารถเขียนเป็นบทความได้ ให้สรุปเป็นเรื่องย่อ (Summary)
2. นำบทความหรือเรื่องย่อมาบันทึกลงในฐานข้อมูล โดยสามารถเข้าใช้งานฐานข้อมูลดังกล่าว ได้ที่ <http://lib12.kku.ac.th> พิมพ์คำว่า admin ต่อท้าย URL: <http://lib12.kku.ac.th/e-san/> หน้าจอจะปรากฏให้ใส่ Login และ Password เพื่อเข้าสู่ระบบงาน เมื่อใส่ Login และ Password ถูกต้อง จะเข้าสู่หน้าหลักของโปรแกรม ดังนี้

ผู้ปฏิบัติงานสามารถใช้งานฐานข้อมูล ได้ดังนี้

1. การเพิ่มรายการใหม่

ในการเพิ่มรายการใหม่เข้าในระบบฐานข้อมูลอีสานสนเทศ เลือกปุ่ม บทความ แล้วคลิกที่ เพิ่มเข้าไปใหม่ จะปรากฏหน้าจอต่อไปนี้

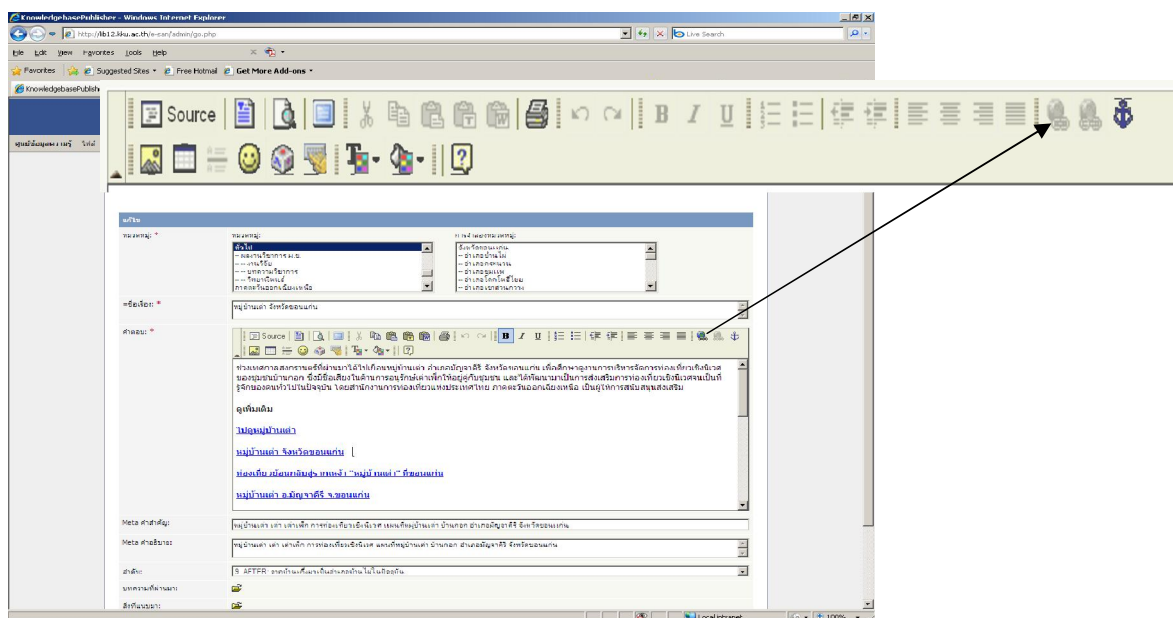

เลือกหมวดหมู่และการจำลองหมวดหมู่เนื้อหา ตามที่ผู้ดูแลระบบได้กำหนดไว้แล้วในระบบ ตั้งชื่อเรื่องบทความ บันทึกรายละเอียดและเนื้อหาของบทความ หลังจากนั้นกำหนดคำสำคัญ กำหนดคำอธิบาย เพื่อให้สามารถสืบค้นได้และใช้เป็นคำสืบค้นต่อไป เมื่อบันทึกรายละเอียดสารสนเทศครบทุกหน่วยข้อมูลย่อยแล้ว คลิก ตกลง

2. การเชื่อมโยงข้อมูลกับสารสนเทศอื่นหรือกับแหล่งสารสนเทศอื่น (Link)

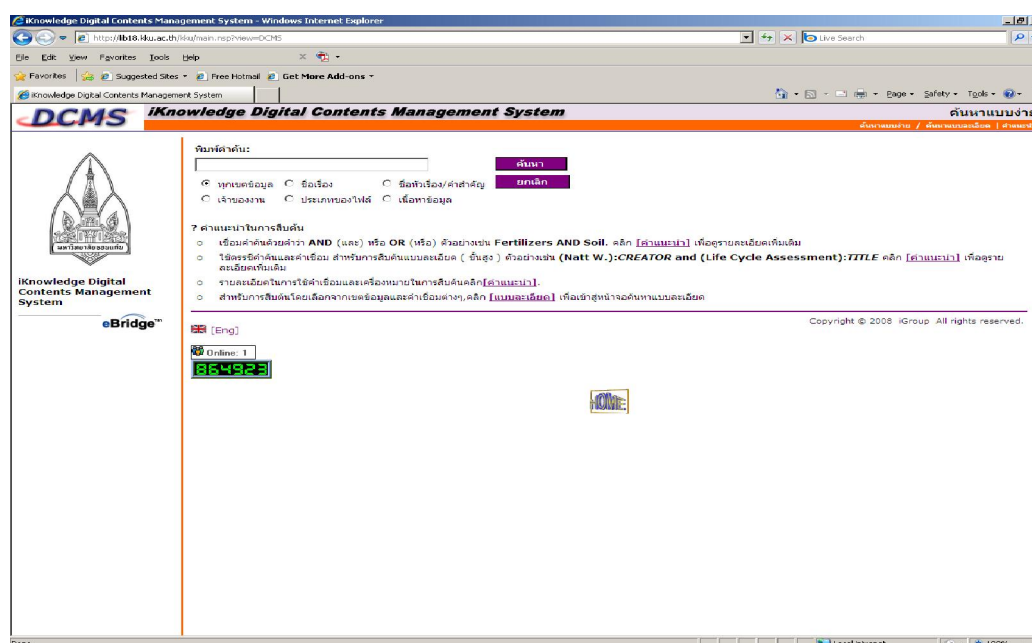
ผู้ปฏิบัติงานสามารถเชื่อมโยงระบบฐานข้อมูลสารสนเทศกับสารสนเทศอื่น หรือกับแหล่งสารสนเทศอื่น (Link) ได้ดังนี้

2.1 กรณีต้องการเชื่อมโยงกับแหล่งสารสนเทศอื่นบนอินเทอร์เน็ตหรือเว็บไซต์ ให้แถบสี (Highlight) URL ที่ต้องการเชื่อมโยง แล้วคลิกขวาเพื่อคัดลอก (Copy) URL ของแหล่งสารสนเทศที่ต้องการ จากนั้นนำมาวาง (Paste) ในหน้าที่เป็นเนื้อหาในระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ กดปุ่ม Ctrl+ X เพื่อตัดข้อความที่เป็นที่อยู่ของ URL ของแหล่งสารสนเทศที่ต้องการ ตั้งชื่อเรื่องที่ต้องการเชื่อมโยง (กรณีเนื้อหาเป็นภาษาไทยให้ตั้งชื่อเรื่องเป็นภาษาไทย กรณีเนื้อหาเป็นภาษาอังกฤษให้ตั้งชื่อเรื่องเป็นภาษาอังกฤษ) จากนั้นให้แถบสี ชื่อเรื่องที่ต้องการทำเชื่อมโยง (Link) นำเมาส์ไปวางไว้ที่ปุ่มที่มีสัญลักษณ์ลิงก์ (คล้ายลูกโลก) จะปรากฏข้อความว่า แทรก/แก้ไข, ลิงก์ (Insert/Edit, Link) แล้วคลิก จะปรากฏหน้าจอ Link--Webpage Dialog ให้วาง URL ของแหล่งสารสนเทศที่ต้องการเชื่อมโยง โดยกดปุ่ม Ctrl+ V เพื่อวางที่อยู่ของ URL ที่ต้องการลงในระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ จากนั้นเลือกปุ่มการเปิดหน้าจอ (Target) แล้วเลือกเปิดหน้าต่างใหม่ (Target New Window (_blank)) แล้วคลิกตกลง (OK)

2.2 กรณีต้องการเชื่อมโยงกับสื่อมัลติมีเดีย (Multimedia) รูปภาพ (Picture) และเอกสารเวิร์ด (Microsoft Word) สำหรับเอกสารเวิร์ด ให้จัดการแปลงเป็นเอกสารพีดีเอฟ (PDF file) เสียก่อน (ควรตั้งชื่อไฟล์หรือโฟลเดอร์เป็นภาษาอังกฤษ) จากนั้นให้แถบสีข้อความที่ต้องการเชื่อมโยงคลิก สัญลักษณ์ลิงก์เพื่อเชื่อมโยงไฟล์หรือโฟลเดอร์ โดยเลือกคลิกที่ปุ่ม Upload จากนั้น Browse เพื่อเลือกไฟล์หรือโฟลเดอร์ที่ต้องการเชื่อมโยง แล้วคลิก ตกลง หลังจากนั้นกำหนดหมวดหมู่ตามเนื้อหา และกำหนดคำสำคัญที่จะใช้ในการสืบค้นต่อไป แล้วคลิก ตกลง

2.3 กรณีต้องการเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลคลังปัญญามหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่เป็นรายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ รายงานการค้นคว้าอิสระ บทความวิชาการที่บุคลากรมหาวิทยาลัยฯ สร้างสรรค์ผลงานขึ้น ให้เข้าใช้ฐานข้อมูลคลังปัญญามหาวิทยาลัยขอนแก่นที่หน้าเว็บไซต์สำนักวิทยบริการ เข้าทางเลือก ฐานข้อมูล E-Thesis แล้วคลิก หน้าจอจะปรากฏฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ /การค้นคว้าอิสระ/งานวิจัย/วารสาร (KKU Thai Theses) อยู่รายการแรกของหน้าจอ คลิกที่ <http://lib18.kku.ac.th> เพื่อเข้าใช้งานฐานข้อมูลดังกล่าว จะปรากฏหน้าจอดังนี้

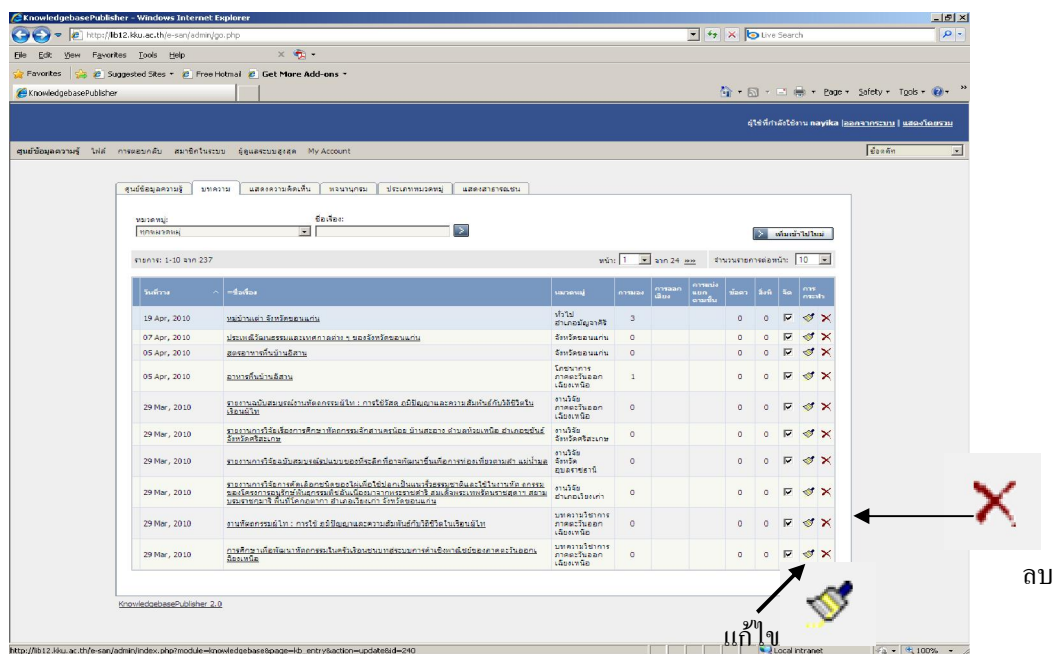

สืบค้นเรื่องที่ต้องการ โดยพิมพ์คำสำคัญของเรื่องที่ต้องการสืบค้น หากรายการที่ต้องการสืบค้นไม่ใช่เจ้าของงาน (Author) หรือ ชื่อเรื่อง (Title) ให้เลือกค้นหาทุกเขตข้อมูล แล้วพิจารณาทีละรายการ เลือกคัดสรรเฉพาะผลงานทางวิชาการที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาอีสานที่กำหนดไว้ 11 หมวดหมู่ ดังนี้ 1) เกษตรกรรม 2) อุตสาหกรรมและหัตถกรรม 3) การแพทย์แผนไทย 4) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5) กองทุนและธุรกิจชุมชน 6) สวัสดิการ 7) ศิลปกรรม 8) ภาษาและวรรณกรรม 9) ปรัชญา ศาสนา และประเพณี 10) โภชนาการ และ 11) ทั่วไป

หลังจากที่พิจารณาคัดสรรแล้ว รายการใดที่ต้องการเชื่อมโยงกับฐานข้อมูลอีสานสนเทศ ให้ดำเนินการเพิ่มรายการใหม่ตามลำดับขั้นตอน ตามข้อ 1 คัดลอกชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ / การค้นคว้าอิสระ / งานวิจัย/บทความวารสาร นำมาวางไว้ที่เขตข้อมูลชื่อเรื่อง หลังจากนั้นพิมพ์รายการบรรณานุกรมตามแบบ APA 6th ed. ที่เขตข้อมูลเนื้อหา เสร็จแล้วดำเนินการเชื่อมโยงข้อมูลที่เป็นบทความย่อผลงาน (หากไม่มีบทความย่อ ให้ใช้หน้าสารบัญแทน กรณีที่เป็นรายงานการวิจัย หรือใช้บทความฉบับเต็มแทน กรณีที่เป็นบทความวิชาการ) ตามลำดับขั้นตอนเช่นเดียวกับการเชื่อมโยงกับแหล่งสารสนเทศอื่นบนอินเทอร์เน็ต ตามข้อ 2 หลังจากนั้นกำหนดหมวดหมู่ตามเนื้อหาและประเภทของเอกสาร กำหนดคำสำคัญที่จะใช้ในการสืบค้นต่อไป

3. การแก้ไข (Edit) และลบ (Delete) สารสนเทศ

3.1 ผู้ปฏิบัติงานสามารถแก้ไขปรับปรุงข้อมูลรายละเอียดสารสนเทศในระบบฐานข้อมูลได้ทุกรายการ โดยเลือกที่ช่อง การกระทำ ถ้าเป็นการแก้ไขรายการให้คลิกที่สัญลักษณ์ จะปรากฏข้อความว่า แก้ไข เมื่อแก้ไขเรียบร้อยแล้วคลิก ตกลง ระบบจะทำการบันทึกรายการที่แก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้วลงในฐานข้อมูล

3.2 ในกรณีที่ผู้ปฏิบัติงานต้องการลบรายการสารสนเทศออกจากฐานข้อมูล สามารถลบได้โดยเลือกคลิกที่เครื่องหมายกากบาท ในช่องการกระทำ จะปรากฏข้อความว่า **ลบ** ระบบจะทำการเตือนให้ยืนยันการลบทุกครั้งเพื่อป้องกันการลบข้อมูลผิดพลาด ถ้าต้องการลบรายการสารสนเทศจากระบบให้คลิก **ตกลง** ถ้าต้องการยกเลิกการลบให้คลิก **ยกเลิก**

4. การตรวจสอบรายการซ้ำ

ผู้ปฏิบัติงานสามารถตรวจสอบสารสนเทศใหม่ ที่จะนำลงฐานข้อมูลว่าซ้ำกับรายการสารสนเทศที่มีในฐานข้อมูลแล้วหรือไม่ โดยสามารถสืบค้นรายการในฐานข้อมูลสารสนเทศได้โดยไม่ต้องออกจากระบบ ซึ่งสามารถใช้ทางเลือกสองทางเลือก ดังนี้

4.1 กรณีที่ทราบชื่อเรื่อง สามารถเลือกใช้ทางเลือกที่หน้าบทความ โดยพิมพ์ชื่อเรื่องที่ต้องการค้นหาแล้วคลิกที่สัญลักษณ์ไป (>) หน้าจอจะแสดงผลการค้นหา

4.2 เลือกคลิกที่ปุ่มแสดง **สาธารณชน** สามารถสืบค้นได้ 2 วิธี ดังนี้คือ

วิธีแรก สืบค้นตามหมวดหมู่ เลือกค้นหาหมวดหมู่ของรายการสารสนเทศที่ต้องการสืบค้นลงในช่อง **Browse by category** แล้วใส่เรียงค้นหาหมวดหมู่ที่ต้องการ คลิกหมวดหมู่ที่ต้องการระบบจะทำการค้นหาหมวดหมู่ที่ต้องการโดยอัตโนมัติ

วิธีที่สอง เลือกค้นหาแบบเจาะจง คลิกที่ปุ่ม **ค้นหาแบบเจาะจง** พิมพ์คำสำคัญที่ต้องการสืบค้นลงเขตข้อมูล **คำสำคัญ** พิมพ์คำสำคัญที่ต้องการค้นหา คลิกที่ **เลือกค้นเฉพาะ Articles (เฉพาะคำค้นเท่านั้น)** แล้วคลิกที่ปุ่ม **ค้นหา** หน้าจอจะแสดงผลการค้นหา (Search Results) ตรวจสอบรายการสารสนเทศที่มีในฐานข้อมูลว่าซ้ำกับสารสนเทศใหม่ที่จะนำลงฐานข้อมูลหรือไม่ หากพบว่าไม่ซ้ำ ให้เริ่มทำรายการใหม่ โดยดำเนินการบันทึกลงฐานข้อมูลตามข้อ 1-3

5. การออกจากระบบ

เมื่อใช้งานระบบฐานข้อมูลและเว็บอีสารสนเทศเรียบร้อยแล้ว ต้องทำการออกจากระบบทุกครั้ง โดยคลิกที่ **ออกจากระบบ** เป็นอันจบการทำงานในระบบอย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้บุคคลอื่นเข้าใช้ระบบฐานข้อมูลซึ่งอาจทำให้เกิดความเสียหายต่อข้อมูลในฐานข้อมูลได้

อภิปรายผลและสรุปผล

โปรแกรม KnowledgebasePublisher เป็นโปรแกรมฟรีแวร์ เหมาะสำหรับพัฒนาฐานข้อมูลความรู้ และฐานข้อมูลคำถามที่พบบ่อย บรรณารักษ์สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการความรู้ให้กับผู้รับบริการได้ จากประสบการณ์ที่ดำเนินการมาพบว่า โปรแกรมนี้มีข้อดีคือ เป็นโปรแกรมที่สามารถติดตั้งได้ง่าย สามารถประยุกต์ใช้งานได้ทั้งบนระบบ Windows และ Linux สร้างหมวดหมู่และรายการสารสนเทศได้ไม่จำกัด จัดการฐานข้อมูลง่ายโดยผู้ปฏิบัติงานไม่จำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานในการใช้คำสั่ง Html มาก่อน การใช้งานไม่ยุ่งยากซับซ้อน และสืบค้นได้สะดวกและรวดเร็ว แต่มีข้อเสียคือ เนื่องจากโปรแกรมนี้เป็นโปรแกรมของต่างประเทศที่มีเมนูและคำอธิบายต่างๆ เป็นภาษาอังกฤษ ยังไม่มีคู่มือการใช้งานเป็นภาษาไทย การสืบค้นข้อมูลยังเป็นปัญหาที่ไม่สามารถสืบค้นได้ทุกเขตข้อมูล เพียงสืบค้นได้เป็นบางส่วนเท่านั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ปฏิบัติงานยังศึกษาได้ไม่ถึงแก่นความรู้ในทุกคำสั่งของโปรแกรม

ข้อเสนอแนะ

ควรได้มีการศึกษาวิธีการใช้งานโปรแกรมนี้ทุกคำสั่งให้ถ่องแท้ พัฒนาคำสั่งของโปรแกรมให้เป็นเมนูภาษาไทย และมีการศึกษาพัฒนาโปรแกรมอย่างต่อเนื่องเพื่อการใช้งานที่สมบูรณ์ต่อไป

บรรณานุกรม

- นายิกา เติดขุนทด. (2548, กรกฎาคม - ธันวาคม). บุคลากรและการพัฒนาบุคลากรงานข้อมูลท้องถิ่นในห้องสมุดมหาวิทยาลัย. *อินฟอร์เมชัน*. 12(2), 63-74.
- วิจารณ์ พานิช. (2546). การจัดการความรู้. (หน้า 74-101) ใน เอกวิทย์ ณ ถลาง และคนอื่น ๆ. (2546). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง และคนอื่น ๆ. (2546). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- Stueart, Robert D. (1993, December). Library and information education at the crossroads. *Asian Libraries*. 3(4), 15-22.